

Rotterdam, 31 januari 2017

Met bovengemiddelde belangstelling heb ik in de achterliggende drie en half jaar de ontwikkeling van het wetsvoorstel voor thuisonderwijs gevolgd. Als thuisonderwijsvader en als medewerker van een belangenorganisatie in het veld van het thuisonderwijs kan ik op dit moment niet anders dan ook op persoonlijke titel mijn onvrede kenbaar maken met het voorliggende voorstel en met de gang van zaken tot op heden.

Inleiding

Mijn voornaamste probleem ligt in de zelfoverschatting die ik bij veel van de landelijke en lokale overheden waarneem ten aanzien van het eigen vermogen om maatschappelijke 'problemen' via systemen en regelgeving op te lossen. Het begint al bij de visie dat thuisonderwijs onnodig zou zijn in een land waar het schoolonderwijs zo goed ontwikkeld is als in Nederland. Of dat het in deze tijd niet meer gangbaar is om gewetensbezwaren zo zwaar te laten wegen dat je schoolkeuze erdoor wordt beïnvloed. Het is aanmatigend dat dit soort zaken worden geproblematiseerd, en helemaal zorgelijk dat er vervolgens een "oplossing" wordt opgedrongen waar ouders die geen vlieg kwaad doen zich dan maar in moeten schikken.

Het voorliggende wetsvoorstel is daarmee de treurige kettingreactie van (1) misplaatst wantrouwen waardoor (2) niet bestaande problemen worden gezien en (3) niet passende oplossingen worden verzonnen.

In de rechtsstaat heeft de wet een tweeledige bedoeling: enerzijds dat er instructies worden gegeven over wat men van de burger verwacht en anderzijds dat de overheid in de uitvoering ervan wordt begrensd door duidelijke kaders. De overheid staat in een democratische rechtsstaat immers ten dienste van de burger, en niet andersom.

Bij het voorliggende wetsvoorstel heb ik sterk de indruk dat de ruimte en vrijheid van de burger op ongehoorde wijze wordt ingeperkt en de ruimte van de overheid gemaximaliseerd. Als het gaat om de rechtspraak op basis van dit nieuwe wetsvoorstel houd ik mijn hart vast. Niet alleen de wettekst, maar ook de memorie van toelichting zal voor de rechter leidend zijn in zijn oordeel over een casus. Er is in het voorliggende voorstel en de toelichting allerminst een evenwichtig beeld geschetst van het thuisonderwijs, van bijvoorbeeld de praktijk rondom toezicht in andere landen, of de meerwaarde ervan doordat ouders als proceseigenaren doorgaans veel meer betrokkenheid tonen dan leerkrachten in loondienst.

Verder merk ik op dat in de laatste jaren veel gezinnen, waaronder ook ons gezin, ten onrechte werden geconfronteerd met onwettige vormen van handhaving die in sommige gevallen zelfs leidden tot strafrechtelijke vervolging en veroordeling. Het klimaat wat daardoor is ontstaan heeft mijn

vertrouwen in de overheid en de rechterlijke macht geen goed gedaan.

Ik kan mij geheel vinden in de publieke reactie die geplaatst is door de Vereniging Thuisonderwijsverbond en Stichting Christenen voor Onderwijsvrijheid, maar wil voor mijn eigen gemoedsrust nog deze zaken benadrukken.

1. Het geven van onderwijs is vrij.

Grondwet artikel 23 lid 2 luidt: Het geven van onderwijs is vrij, behoudens toezicht door de overheid. Vrijheid van onderwijs betekent dat er geen beperkende voorwaarden gesteld kunnen worden aan hen die zich met onderwijs bezighouden. Dat dit voor schoolonderwijs (waar sprake is van publieke middelen en/of een derde partij die het onderwijs verzorgt voor de ouders) gebeurt volgt uit de wet en de Grondwet. Maar de vrijheid van onderwijs is de facto verdwenen als er extra drempels worden opgeworpen alvorens men van die vrijheid gebruik kan maken. In feite zegt de staatssecretaris hier: “het geven van thuisonderwijs is voorlopig en voorwaardelijk vrij”.

Dat met dit wetsvoorstel wordt voorzien in een alternatieve manier om thuisonderwijs te kunnen geven is slechts ten dele een antwoord op de vraag wat mensen met gewetensbezwaren nu dan moeten doen. Wat moeten ouders gaan doen die nu zijn vrijgesteld onder LpW 5b maar die geen HBO opleiding bezitten? Met deze maatregelen wordt een groot deel van de groep gezinnen die nu al jarenlang in vrede thuisonderwijs geven, zwaar getroffen. De noodzaak daartoe is op geen enkele manier aangetoond en dat maakt deze pil nog bitterder.

Als verantwoordelijke ouder heb ik er best begrip voor dat de overheid op enigerlei wijze haar verantwoording wil nemen over het welzijn van mijn kinderen, maar krachtens het Burgerlijk Wetboek en alle relevante internationale verdragen berust de eerste verantwoordelijkheid toch echt bij mij zelf. De staat mag van mij verwachten dat ik als burger mijn verantwoordelijkheid neem. Het voorliggende voorstel draait de zaken echter om: ik moet bewijzen dat ik mijn kinderen niet beschadig of kan beschadigen alvorens ik toestemming krijg hen te onderwijzen. Daar kan ik niet mee instemmen.

Voorstellen die ons gezin beperken in de taalkeuze van het onderwijs, de vastgestelde locatie van het onderwijs of de momenten waarop wij op vakantie gaan, vind ik nodeloos beknellend en strijdig met de vrijheid van onderwijs. En het meewerken aan een centrale eindtoets die slechts een extern belang dient (namelijk vergelijkingsmateriaal voor de overheid) doe ik ook niet van harte, gelet op de inspanningen die daarbij komen kijken en die alleen contraproductief kunnen werken voor het thuisonderwijs.

Voorts past het niet om van ouders te eisen dat zij hun pedagogisch-didactische vaardigheden voor hun eigen kinderen aantonen. Wereldwijd wordt er door vele ouders met een scala aan achtergronden succesvol thuisonderwijs gegeven zonder dat zij door de overheid verplicht worden hierin hun vaardigheden aan te tonen.

Tenslotte heb ik onoverkomelijke problemen met de verplichting om de onderwijsinspectie toe te laten in mijn woning (of de plek van het thuisonderwijs), wat gemeld wordt als een bindende voorwaarde voor het verkrijgen van de toestemming. Dit is strijdig met het grondrecht van het respecteren van de persoonlijke levenssfeer, zoals vervat in EVRM artikel 8. De motivatie die de regering geeft om het te 'harmoniseren' met dit verdragsartikel is niet met bronnen onderbouwd.

2. Feitenonderzoek, wetenschappelijke en juridische onderbouwing ontbreken

Dat brengt mij op het volgende punt. Het hele voorstel ademt de sfeer van wantrouwen jegens thuisonderwijs terwijl er vooralsnog binnen de Nederlandse situatie geen zorgen zijn aangetoond die dit wantrouwen rechtvaardigen.

Daarbij wordt het effect van de voorgestelde maatregelen verondersteld, maar wordt dit niet onderbouwd door onderzoek. Vele onderzoeken naar thuisonderwijs en de manier waarop daarop toezicht gehouden kan worden, alsmede 'best practices' in andere landen, zijn zo via internet beschikbaar. Het lijkt er niet op dat deze schat aan informatie is meegewogen in het voorstel. Ook steekt het mij dat de staatssecretaris nog nooit werkelijke belangstelling getoond heeft voor ons en onze kinderen, terwijl daarvoor vele mogelijkheden zijn geweest. Ook dit komt de geloofwaardigheid van dit voorstel niet ten goede.

Mij valt op dat vaak de vergelijking wordt gezocht met het toezicht op B3 onderwijs. Dit is echter ongepast voor thuisonderwijs. De ouder is een natuurlijk persoon en geen rechtspersoon, zoals het bevoegd gezag van een school. Een natuurlijk persoon heeft grondrechten, een rechtspersoon bestaat bij gratie van de wet. Het is om deze reden dat het thuisonderwijs fundamenteel anders is en nooit te vergelijken met enige vorm van schoolonderwijs.

3. Praktische uitvoerbaarheid is ver te zoeken en doet geen recht aan thuisonderwijzers

Een onderwijsplan is een zinvol instrument. Veel gezinnen werken daar al mee en ook in ons gezin is planmatig werken een goede manier om vooruitgang te boeken en zelfs te meten. Dat dit op enigerlei wijze deel zou uitmaken van het toezicht op thuisonderwijs is niet onredelijk.

Echter het blijft heel lastig om de complexe werkelijkheid van thuisonderwijs zo op papier te zetten dat het (1) recht doet aan die werkelijkheid en (2) de inspecteur tevreden zal stellen. Daarom pleit ik er liever voor om de verantwoording van het thuisonderwijs te beleggen bij instanties die hier wel ervaring mee hebben, zoals de vereniging Thuisonderwijsverbond of de stichting Keurmerk Thuisonderwijs. Zelf ben ik ook lid van voornoemde vereniging. Een plan zou dan kunnen worden ingediend bij deze instantie en wordt daar in bewaring gehouden. De vereniging kan een directe verantwoordingsrelatie hebben met de onderwijsinspectie, zoals het bij scholen ook werkt: het "bevoegd gezag" van een school/vereniging levert de verantwoording aan de inspectie terwijl de leerkrachten en kinderen slechts dienen als casuïstiek om het functioneren van het bevoegd gezag te beoordelen.

Uit het overzicht van de administratieve lasten wordt mij duidelijk dat het leeuwedeel van de lasten (meer dan € 100.000) moet worden opgebracht door de thuisonderwijzers. Dat is verontrustend, of zelfs schrikbarend te noemen. Gelet op de kleine groep thuisonderwijzers ben ik heel benieuwd naar de onderliggende berekening hiervoor. Ook gelet op het feit dat thuisonderwijzers de Nederlandse staat per schoolkind juist veel geld besparen (raming 2015 was zo'n € 6000,-- per kind per jaar!), lijkt me dit alleszins onbillijk. Het pleit voor een rigoreus andere aanpak waarbij niet alleen de thuisonderwijzers minder zwaar worden belast maar ook de overheid minder moeite hoeft te doen om de thuisonderwijzers het leven moeilijk te maken.

Een laatste aandachtspunt is het overgangsrecht zoals omschreven in het voorstel. Gelet op de enorme verandering die deze wetswijziging vormt, het feit dat geen van de thuisonderwijzers hierom heeft gevraagd en omdat verdere feitelijke aanleiding voor deze juridische aardverschuiving ontbreekt, ben ik van mening dat een overgangstermijn van slechts 1 jaar veel te kort is. Vanuit mijn eigen (recente) ervaringen met het optreden van de overheid rondom thuisonderwijs ben ik er allerminst zeker van dat in het eerste jaar de 'kinderziekten' uit dit systeem en de nieuwe werkwijze van Inspectie/Leerplicht/DUO allemaal verdwenen zullen zijn. Ook wijs ik hier nogmaals op het feit dat er veel gezinnen zijn die niet zomaar 'thuisonderwijs geven', maar als hoofdmotief hun gewetensbezwaren hebben. Zij waren jarenlang vrijgesteld en verdienen het niet om op deze wijze binnen 1 jaar in dit keurslijf gedrukt te worden. Indien er al sprake zal zijn van een overgangsrecht lijkt het me redelijk om dit gelijk te trekken met de evaluatieperiode van de nieuwe wet, te weten 5 jaar.